

The "Health Silk Road" Initiative: Planning China's Influence in Global Health Governance

10.30495/PIR.2023.1977071.3597

Keshvarian Azad Mohsen¹, Jolani Mohammad^{2*}

Received:2023/07/06
Accepted:2023/09/10

Research Article

Abstract

Beijing has created mechanisms in the economic, commercial, financial and monetary, technological and cyber spheres to increase its position in global governance. Following China's initiatives and plans to influence global governance, the health sector has become one of the axes of China's foreign policy. The purpose of this article is to explain the "Health Silk Road" and plans of China's influence in global health governance and And it answered the question that how China's "Health Silk Road" initiative has become the planning for this country's influence in global health governance? In response, it is assumed that China's "Health Silk Road" as an emerging diplomatic initiative through the development of South-South cooperation, establishment of institutional mechanisms, bilateral and multilateral strategic partnership, and connecting the health sector with the economic sector, technology and the "One Belt and One Road " initiative, has led to the promotion of the health cooperation network in the world and has provided the grounds for Beijing's influence in global health governance. The research method is analytical-explanatory. The findings show that China has established effective governance mechanisms to promote joint management and cooperative efforts in global health.

Keywords: China; Health silk road; Influence; Governance; Global health

Keshvarian Azad, M., & Jolani, M. (2023). The "Health Silk Road" Initiative: planning China's Influence in Global Health Governance. *Journal of Political And International Research*, 15(55), pp.1-14.

¹ Visiting Assistant Professor, Department of International Relations, Kharazmi University. *Mkeshvarian69@gmail.com*

² Department of International Relations, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. (**Corresponding Author**). *jolanimohammad@modares.ac.ir*

ابتکار «جاده ابریشم سلامت»: زمینه‌ساز نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی

10.30495/PIR.2023.1977071.3597

محسن کشوریان آزاد^۱، محمد جولانی^۲

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۹

چکیده

پکن در حوزه اقتصادی، تجاری، مالی و پولی، فناوری و سایبری برای افزایش تقویت جایگاه خود در حکمرانی جهانی سازوکارهایی ایجاد کرد. در ادامه ابتکارات و طرح‌های چین برای نفوذ در حکمرانی جهانی، حوزه سلامت به‌عنوان یکی از محورهای سیاست خارجی چین تبدیل شد. هدف این مقاله تبیین «جاده ابریشم سلامت» و زمینه‌های نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی است و به این پرسش پاسخ داده که طرح ابتکار «جاده ابریشم سلامت» چین چگونه زمینه‌ساز نفوذ این کشور در حکمرانی سلامت جهانی شده است؟ در پاسخ فرض بر آن است که «جاده ابریشم سلامت» چین به‌عنوان ابتکار نوظهور دیپلماتیک از طریق توسعه همکاری جنوب - جنوب، ایجاد سازوکارهای نهادی، مشارکت راهبردی دوجانبه و چندجانبه، و اتصال بخش سلامت با بخش اقتصاد، فناوری و ابتکار «یک کمربند و یک راه»، منجر به ترویج شبکه همکاری بهداشتی در جهان شده و زمینه‌های نفوذ پکن را در حکمرانی سلامت جهانی فراهم آورده است. روش پژوهش تحلیلی - تبیینی است. یافته‌ها نشان می‌دهد که چین سازوکار حکمرانی مؤثر را جهت پیشبرد مدیریت مشترک و همکاری‌جویانه در سلامت جهانی ایجاد کرده است.

واژگان کلیدی: چین، جاده ابریشم سلامت، حکمرانی، سلامت جهانی

کشوریان آزاد، محسن؛ جولانی، محمد (۱۴۰۲). ابتکار «جاده ابریشم سلامت»: زمینه‌ساز نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی. فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، شماره ۵۵، صفحات ۱۴-۱.

^۱استادیار مدعو گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. Mkeshvarian69@gmail.com

^۲دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول) jolanimohammad@modares.ac.ir

مقدمه

مؤلفه‌های حکمرانی جهانی شامل بخش اقتصاد، سیاست، امنیت، و ابعاد فرهنگی و اجتماعی بود که در چند دهه اخیر فناوری و سایبری، سلامت و... نیز مهم شده است. دولت‌ها برای برعهده گرفتن نقش مؤثر در حکمرانی جهانی ملزم به تقویت جایگاه خود در مؤلفه‌های حکمرانی جهانی هستند. دولت چین از جمله بازیگرانی است که ابتکارات بین‌المللی را برای نفوذ در حکمرانی جهانی تأسیس کرد. در هزاره سوم، ایجاد و توسعه ابتکارات ملی و بین‌المللی از اصول سیاست داخلی و خارجی پکن است و به‌عنوان رهنمودهای سیاست خارجی آن عمل می‌کند. در ادامه طرح‌های برون‌مرزی چین از جمله ایجاد زیرساخت‌های پولی مالی (بانک توسعه جدید، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا)، ابتکار «یک کمربند و یک جاده»، «ساخت چین ۲۰۲۵»، «ابتکار ۱+۱۶۲» با کشورهای اروپای مرکزی و شرقی، «استاندارد چین ۲۰۳۵»، ابتکارات و طرح‌های دیگری همانند «جاده ابریشم دیجیتال» و «جاده ابریشم سلامت» در دستور کار سیاست خارجی این کشور قرار گرفت. ابتکارات چینی که اغلب در دوره ریاست‌جمهوری شی‌جی‌پینگ صورت عینی پیدا کرد به دنبال نفوذ چین در بخش‌های مختلف حکمرانی جهانی بود. به‌عنوان مثال چین برای نفوذ در نظم مالی و پولی جهانی، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا، بانک توسعه بریکس، صندوق ذخیره یک کمربند و یک راه را تأسیس کرد، سند «ساخت چین ۲۰۲۵» را جهت تبدیل شدن قدرت جهانی در بخش صنایع توسعه داد (Zeng & et al, 2023: 125). جاده ابریشم سلامت، یک نهاد جدیدی از سیستم سلامت چندجانبه معرفی شده است (Siu & Zhang, 2023:127).

مفهوم «جاده ابریشم سلامت» اولین بار در سخنان شی‌جی‌پینگ^۶ رئیس‌جمهوری چین در سال ۲۰۱۶ در ازبکستان مطرح شد، اما سابقه آن به سند سال ۲۰۱۵ که مقامات بهداشتی چین برای ارتقا طرح «کمربند و راه» در بخش بهداشت و درمان تهیه کرده بودند، برمی‌گردد. در اکتبر ۲۰۱۵، کمیسیون ملی بهداشت چین^۷ طرحی سه‌ساله برای ارتقای مبادلات و همکاری بهداشتی ابتکار یک کمربند و یک راه منتشر کرد که به طور رسمی ایده جاده ابریشم سلامت را معرفی کرد. از آن زمان طرح بهداشتی چین در حاشیه طرح یک کمربند و یک راه قرار داشت و پس از بحران کووید ۱۹ به‌عنوان فرصت و دستور کار مشترک و منسجمی در سیاست خارجی چین مطرح گردید (Cao, 2020: 21). جاده ابریشم سلامت، سل به‌عنوان بخشی از طرح «کمربند و راه» تعریف شد، پس از شیوع بیماری کووید به‌عنوان ضرورتی برای ساخت «جامعه جهانی با سرنوشت مشترک» توسط مقامات چینی توسعه پیدا کرد. این جاده با شبکه حمل‌ونقل کمربند و راه پیوند خورد (Huang, 2022: 568).

ابتکار «جاده ابریشم سلامت» به‌عنوان ابتکار چندجانبه برای ارتقای همکاری بهداشت جهانی و هماهنگی اقدامات سیاستی به‌صورت رسمی در سال ۲۰۱۵ در سیاست خارجی چین فعال شد و از آن زمان تاکنون دیپلماسی سلامت به‌عنوان یکی از محورهای سیاست خارجی پکن تبدیل شده است. هدف این مقاله تبیین «جاده ابریشم سلامت» و زمینه‌های نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی است و به روش تحلیلی - تبیینی به این پرسش پاسخ داده که طرح ابتکار «جاده ابریشم سلامت» چین چگونه زمینه‌ساز نفوذ این کشور در حکمرانی سلامت جهانی شده است؟ در پاسخ فرض بر آن است که «جاده ابریشم سلامت» چین به‌عنوان ابتکار نوظهور دیپلماتیک از طریق توسعه همکاری جنوب - جنوب، ایجاد سازوکارهای نهادی، مشارکت راهبردی دوجانبه و چندجانبه، و اتصال بخش سلامت با بخش اقتصاد، فناوری و ابتکار «یک کمربند و راه»، منجر به ترویج شبکه همکاری بهداشتی در جهان شده و زمینه‌های نفوذ پکن را در حکمرانی سلامت جهانی فراهم آورده است.

۱- پیشینه پژوهش

درمجموع ادبیاتی اندکی درباره جاده ابریشم سلامت تولید شده است که زیر به برخی از آن‌ها آورده شده است.

1-Made in China 2025

2- Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (China-CEE, China-CEEC)

3- China Standards 2035

4- Digital Silk road

5-Health Silk Road

6- Xi Jinping

7- China's National Health Commission

پیلونگ لیائو و همکاران، (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان «مشارکت متمایز چین در سلامت جهانی» پیشرفت‌های چین در حوزه سلامت جهانی را تشریح کرده‌اند. ادعای نویسندگان این است که چین با مشارکت در سازمان‌های بین‌المللی خود را هم به‌عنوان تولیدکننده و اشتراک‌گذراننده دانش در جهان مطرح کرده که متمایز از رویکرد دیگر کشورها است. وجه متمایز این مقاله با پژوهش حاضر محدوده زمانی آن و مسئله پژوهش است. یافته‌های مقاله جیاهان کائو، (۲۰۲۰) تحت عنوان «به‌سوی جاده ابریشم سلامت: پیشنهاد چین برای همکاری بهداشت جهانی» نشان می‌دهد که سیستم سلامت داخلی قوی و منعطف، ارتقای مشارکت‌های چندلایه با کشورهای یک کمربند و یک راه و سازمان‌های بین‌المللی می‌تواند برای نفوذ چین در سلامت جهانی مؤثر باشد. کائو چگونگی ابعاد داخلی و ضرورت‌های همکاری بین‌المللی را مدنظر قرارداد، اما اثرات جاده ابریشم سلامت را بر تقویت جایگاه چین در سیستم حکمرانی سلامت تبیین نکرده است.

ادعای مقاله گاتام پرایا و همکاران، (۲۰۲۰) با عنوان «کووید ۱۹ و دیپلماسی سلامت جهانی چین: فرصت‌ها ژئوپلیتیکی برای دیپلماسی چین؟» آن است که چین با به‌کارگیری دیپلماسی از وضعیت اضطرار بهداشت جهانی به‌عنوان ابزار قدرت نرم برای گسترش نفوذ ژئوپلیتیکی خود استفاده کرد، اما ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا به‌شدت در دام همه‌گیری گرفتار و در دوراهی باقی‌مانده‌اند که چگونه در سطح محلی و جهانی با این موضوع برخورد کنند. استدلال مقاله یحیی زبیر و امیلی ترن، (۲۰۲۲) با عنوان «جاده ابریشم سلامت چین در خاورمیانه و شمال آفریقا در عصر کووید ۱۹ و نظم جهانی پر مشاجره» این است که نظم جهانی مورد مناقشه یا در حال تغییر واکنش‌های متضادی بین غرب و منطقه مناسبت به جاده ابریشم سلامت از خود نشان داد و منطقه مناسبت شرایط حکمرانی چین را در عصر کرونا پذیرفت. این مقاله چگونگی نفوذ چین از طریق جاده ابریشم سلامت در حکمرانی جهانی را بررسی نکرده و از این حیث با مسئله مقاله تفاوت دارد.

ایلونا کیکبوش و آستین لیو، (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «دیپلماسی بهداشت جهانی - بازسازی قدرت و حکومت»، درک نظری از وضعیت تحولات سلامت جهانی ارائه می‌دهد، اما به نقش چین در این تحول توجه نکرده است. در مجموع پژوهش‌های که تاکنون در حوزه دیپلماسی سلامت چین انجام گردیده، چگونگی نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی را بررسی نکرده و اغلب به رابطه دیپلماسی چین با کشورهای مختلف پرداخته‌اند. بررسی ابعاد جاده ابریشم سلامت، زمینه‌های نفوذ چین از طریق این ابتکار در حکمرانی سلامت و بازه زمانی مورد بحث (۲۰۱۵-۲۰۲۲) از نوآوری‌های این مقاله نسبت به پژوهش‌های گذشته است.

۲- چارچوب مفهومی

۲-۱- دیپلماسی سلامت چین

دیپلماسی سلامت مستلزم استفاده از ابزارهای دیپلماتیک و سایر ابزارهای دولتی برای هدف بهبود سلامت و تقویت روابط بین کشورها است (Jing & et al, 2011: 4). آدامز و همکاران، دیپلماسی سلامت را «ابزار دیپلماتیک و سیاستمداری تعریف کرده‌اند که می‌تواند اهداف دوگانه بهبود سلامت و روابط بین کشورها را تقویت کند». برخلاف تهدیدهای امنیتی سنتی که ماهیت حاصل جمع صفر به خود می‌گیرند، دیپلماسی سلامت نیاز بیشتری به برقراری روابط متقابل در سیاست خارجی دارد (Adams et al, 2008: 317). تاریخچه دیپلماسی سلامت چین از بهره‌مندی منابع بهداشتی برای سازمان بهداشت جهانی تا شریکی دائمی کشورهای آفریقایی، امریکای لاتین، جنوب شرق آسیا را در بر می‌گیرد. چین در بحث سلامت جهانی استراتژی‌های دیپلماتیک مختلفی را برگزیده که به گسترش ردپای آن به‌عنوان یک بازیگر مؤثر در سلامت و توسعه بهداشت جهانی کمک کرده است (Jing & et al, 2011).

در گذشته دانش درمان پزشکی از طریق جاده ابریشم قدیم منتقل شد که تبادل بین چین، هند، خاورمیانه و اروپا را تسهیل کرد (Liu & et al, 2014: 794). در اوایل دهه ۱۹۶۰، چین تیم‌های از پزشکان، پرستاران و کارکنان بهداشتی را برای ارائه مراقبت‌های بالینی در کشورهای در حال توسعه به‌ویژه آفریقا باهدف همبستگی سیاسی مستقر کرد (Alcorn, 2015: 2379). پس از تأسیس جمهوری خلق چین در دوران معاصر، دولت تیم‌های پزشکی را به آفریقا اعزام کرد و الجزایر اولین دریافت‌کننده گروه پزشکی چینی در سال ۱۹۶۴ بود. در ادامه همکاری سلامت با جهان، پکن تیم‌های پزشکی به سایر کشورها از جمله موریتانی ۱۹۶۸، سودان ۱۹۷۱، تونس

۱۹۷۳، مراکش ۱۹۷۵، لیبی ۱۹۸۳ و ... فرستاد (Killen, 2018: 6-8). در دهه ۱۹۸۰، نقش چین در همکاری جنوب-جنوب پر اهمیت گردید و همکاری پزشکی جزء مهمی از کمک‌های توسعه چین شد (Li, 2011: 145). در پایان دهه ۱۹۹۰، سیستم بهداشت و توسعه چین بسیار شناخته‌تر شد. تعامل با سازمان‌های چندجانبه با پیوستن مجدد چین به سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۱ و سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۰۱ افزایش یافت. این کشور فعالانه برای دیپلماسی بهداشت جامع، به‌ویژه در چهار بخش؛ همکاری دوجانبه و چندجانبه سلامت، سرمایه‌گذاری در فناوری و سرمایه سلامت، بحث‌های رسمی و غیررسمی مرتبط با سلامت، ورود و خروج کمک‌های بهداشتی متنوع تلاش کرد (Pandit, 2020: 3).

در پی اپیدمی سارس، دولت چین سرمایه‌گذاری هنگفتی را در زمینه بهداشت و تحقیقات انجام داد و نقش خود را به‌عنوان پیشرو در سلامت عمومی جهانی، به‌ویژه با کشورهای در حال توسعه حفظ کرد. پس از تهیه گزارشی در سال ۲۰۰۳ که ضعف چین را در بهداشت جهانی نشان داد، این کشور موضع فعال‌تر را در دیپلماسی بهداشت جهانی و افزایش کمک‌ها برای توسعه سلامت در پیش گرفت. این روند در زمان ابتکار «یک کمربند و یک راه» در سال ۲۰۱۳ و سپس کووید ۱۹ سرعت گرفت. ابتکار یک کمربند و یک راه که در درجه اول اقتصادی بود، حوزه سلامت، دیجیتال و فضا را در بر گرفت (Rudolf, 2021). پکن در عصر کرونا دیپلماسی سلامت را برای توسعه فاز سوم طرح یک کمربند و یک راه به کار گرفت. چینی‌ها عبارت «جامعه سلامت مشترک برای بشریت^۱» را مطرح کردند، شی‌جی‌پینگ در هفتاد و سومین کنفرانس مجمع جهانی بهداشت در ماه مه ۲۰۲۰ مفهوم «آینده مشترک برای مردم جهان برای کار با یکدیگر» را به کار برد (Xinhua, 2020a). کتاب سفید درباره مبارزه با کووید ۱۹ که توسط شورای دولتی^۲ در فوریه ۲۰۲۰ منتشر شد، داری فصلی تحت عنوان «ساخت جامعه جهانی سلامت برای همه» بود (State Council, 2020). چینی‌ها نه تنها همکاری‌های خود را برای مراقبت‌های پزشکی و بهداشت عمومی گسترش دادند، بلکه امکانات بهداشتی، تدارکات و بودجه کارکنان را نیز مهیا کردند.

۲-۲- جاده ابریشم سلامت

پس از اعلام جاده ابریشم سلامت، در سند یک کمربند و یک راه، راهبرد سه‌مرحله‌ای برای ارتقا بخش مراقبت‌های بهداشتی ارائه شد. در کوتاه‌مدت برنامه‌ریزی برای حضور در شبکه جهانی سلامت مطرح گردید، در میان‌مدت که سه تا پنج سال آینده (۲۰۲۲-۲۰۱۷) شبکه‌ی مقدماتی همکاری بهداشتی بین کشورهای یک کمربند و یک راه برای آغاز همکاری در پروژه‌های سلامت و افزایش نفوذ چین در سازوکار حکمرانی سلامت جهانی ایجاد شود و در بلندمدت (پنج تا ۱۰ سال یا ۲۰۳۰-۲۰۲۰) چین بتواند مزایای همکاری در حوزه سلامت را به جهانیان نشان دهد (Calabrese, 2022: 2). طبق اسناد رسمی ابتکار یک کمربند و یک راه، تأمین حمایت سیاسی، تأکید بر همکاری و تبادلات اطلاعات و هماهنگی درباره بیماری‌ها، ظرفیت‌سازی و آموزش با اتحاد بیمارستانی و موسسه‌های تحقیقاتی، ایجاد چارچوب همکاری برای بحران‌های سلامت عمومی، همکاری در حوزه طب سنتی، همکاری و یادگیری مشترک در طیف متعدد موضوعات پزشکی از ابعاد جاده ابریشم سلامت است (Rudolf, 2021:3).

بر اساس برخی از تحلیل‌ها، جاده ابریشم سلامت همانند ابتکار یک کمربند و یک راه، به طور دقیق تعریف نشده است و دامنه وسیعی از فعالیت‌ها اعم از جلسات و شبکه‌های سیاسی در حوزه بهداشت به‌صورت دوجانبه و چندجانبه، را در بر می‌گیرد. جاده ابریشم سلامت به برنامه داخلی «سلامت بهداشت ۲۰۳۰^۳» گره‌خورده و بر اساس اقدامات موجود دیپلماسی بهداشتی چین بنا شده است (Chow-Bing, 2020: 4). پس از بحران کووید ۱۹، چین با تأکید بر زیرساخت‌های مراقبت‌های بهداشتی «جاده ابریشم سلامت» را به‌عنوان اساس طرح یک کمربند و یک راه در کنار «جاده ابریشم دیجیتال» قرارداد و از فضای ایجاد شده برای عملیاتی کردن اهداف جاده ابریشم سلامت مصمم‌تر از قبل عملکرد و سازوکارهای همکاری را برای حضور در حکمرانی سلامت جهانی در مناطق مختلف به‌ویژه در شرق و جنوب شرق آسیا، غرب آسیا، جنوب آسیا و شمال آفریقا در دستور کار قرارداد (Zoubir & Tran, 2021).

1- community of common health for mankind

2- State Council

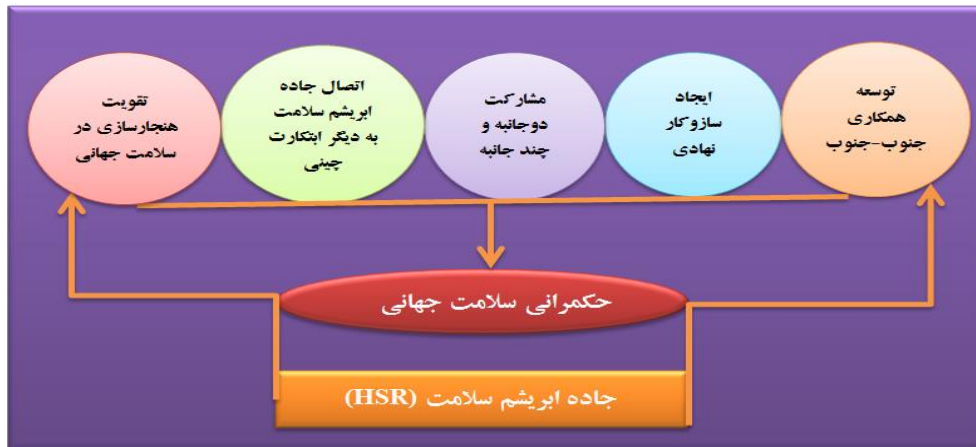
3- Healthy China 2030

(335)؛ بنابراین جاده ابریشم سلامت از سال ۲۰۱۵ به بعد به‌عنوان مکمل ابتکار یک کمربند و یک راه تعریف شد و در عصر کووید ۱۹ توسعه پیدا کرد.

۳- جاده ابریشم سلامت: زمینه نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی

چین به شیوه‌های مختلف درصدد نفوذ در بخش سلامت جهانی و نقش‌آفرینی به‌عنوان قدرت برتر و مسئول در این حوزه است. در ادامه اقدامات چین در چارچوب جاده ابریشم سلامت و چگونگی نفوذ آن در حکمرانی سلامت جهانی تبیین شده است.

شکل (۱): جاده ابریشم سلامت چین: زمینه‌های نفوذ در حکمرانی سلامت جهانی

منبع: نویسندگان

۳-۱- جاده ابریشم سلامت و توسعه همکاری جنوب-جنوب

در سال ۲۰۱۶، شورای دولتی چین^۱ طرح «چین سالم ۲۰۳۰»^۲ را منتشر کرد که متعهد به ارتقای استانداردهای بهداشتی چین تا سال ۲۰۳۰ با کشورهای در حال توسعه بود (Cao, 2020: 22). از زمان اعلان ابتکار جاده ابریشم سلامت، همکاری بهداشتی با کشورهای در حال توسعه در دستور کار چین قرار گرفت. در پنج سال اخیر ابعاد جدی‌تر به خود گرفت و اکنون کمک‌های بهداشتی چین به سریلانکا سالانه ۲۰ میلیون دلار است (Ranaraja & Majueran, 2020).

طبق گزارش حزب کمونیست، چین کمک‌های خود را با ۱۵۰ کشور و چهار سازمان بین‌المللی آغاز کرد و مقامات چینی در کنفرانسی تجربه‌های خود را با بیش از ۱۷۰ کشور جهان در میان گذاشتند. آن‌ها تیم‌هایی متشکل از کارشناسان پزشکی را ۲۴ کشور اعزام کردند. در ژوئن ۲۰۲۰ در سند «مبارزه با کووید ۱۹ در عمل»^۳ مقامات چینی از اعزام ۲۹ تیم کارشناسی به ۲۷ کشور خبر دادند. تا اواخر سال ۲۰۲۰ مقامات چینی بیش از ۵۰۰ جلسه آنلایین و آفلاین درباره کووید ۱۹ با کشورهای جهان برگزار کردند که اغلب کشورهای در حال توسعه بودند. پس از بهبودی چین از ویروس و رسیدن کووید ۱۹ به منطقه‌ی منا، این کشور با تکیه بر منابع مختلفی همانند دولت‌های مرکزی و محلی، شرکت‌های دولتی و خصوصی، بنیادها و کمک‌های شخصی به منطقه‌ی منا همکاری کرد (Zoubirm, 2020: 2)

1- China's State Council

2- Healthy China 2030

3- Fighting Covid-19 China in Action

شرکت‌های چینی واکسن شامل؛ سینوفارم^۱، کن‌ساینبایو^۲، سینوواک بیوتک^۳، آنهویی ژیفی لانگ کام^۴ و امبکام^۵ در امریکای لاتین، جنوب شرق آسیا و کشورهای عربی برای تولید واکسن قرارداد امضا کرده‌اند. در چارچوب مدیریت چینی انتقال نیروهای تخصصی درمان به کشورهای همسایه از کونگژو به کامبوج، از یون به لائوس و میانمار، از شیجیانگ به پاکستان و از فوجان به فیلیپین صورت گرفت. بنیاد علی‌بابا و جک‌ما^۶ به ۱۰۰ کشور تجهیزات پزشکی ارسال کردند (Rudolf, 2021:4). نمونه از همکاری چین در قالب جاده ابریشم سلامت در جدول زیر آورده شده است.

جدول (۱): همکاری چین با کشورهای منا در قالب جاده ابریشم سلامت

کشور	کمک‌های بهداشتی چین به کشورهای منا پس از بحران کووید ۱۹
الجزایر	تجهیزات پزشکی، اعزام تیم پزشکی شامل ۱۳ دکتر و ۸ ویروس‌شناس
مصر	محموله چهار تنی تجهیزات پزشکی، ۱۷۰۰۰۰ ماسک n95، ۲۰۰۰۰ لباس محافظ، ۸۰۰۰۰ کیت آزمایش و ...
عربستان سعودی	اعزام تیمی متشکل از ۸ متخصص پزشکی، ارسال ماسک، لباس، کیت آزمایش، قرارداد ۲۶۵ میلیون دلاری شامل ۹ میلیون کیت آزمایش، ۵۰۰ تکنسین و شش آزمایشگاه
ایران	ماسک n95، ماسک پزشکی، کمک مالی، لوازم پزشکی متعدد و...
امارت	-
سودان	ارسال سی و پنج‌مین تیم پزشکی، ۴۰۰ هزار ماسک پزشکی، ارسال متخصصان برای آموزش
عراق	تجهیزات پزشکی و تیم متخصص برای آموزش
مراکش	تجهیزات پزشکی و...
قطر، اردن، جیبوتی، کویت، عمان، ترکیه، رژیم صهیونیستی، بحرین، فلسطین، لیبی، سوریه، لبنان، موریتانی و یمن دیگر کشورهای بودند که هم تجهیزات پزشکی و هم متخصصان چین برای مبارزه با کووید ۱۹ به آنجا ارسال و اعزام شدند.	

(Zoubirm, 2020: 3-7)

اولین کمک مالی کارزار جهانی چین تحت عنوان «دیپلماسی ماسک»^۷ در سوم فوریه ۲۰۲۰ به فیلیپین انجام شد و تا پایان ماه مارس همه کشورهای آسه آن به جز سنگاپور و ویتنام محموله‌های ماسک، کیت آزمایش و سایر تجهیزات پزشکی دریافت کرده بودند. از اوایل فوریه واکسن‌های چینی سینوواک^۸، سینوفارم^۹ و کن‌ساینبایو^{۱۰} در بیش از ۶۰ کشور جهان تأیید شده‌اند که بیش از ۶۰٪ تولید جهانی واکسن خود را به جنوب شرق آسیا ارسال کرده است. تمرکز چین بر توسعه و توزیع واکسن هم پکن را به‌عنوان رهبر سلامت جهانی معرفی کرد و هم فرصت را برای ایجاد زنجیره مشروعیت در پیوند با یک کمربند و یک جاده مهیا نمود (Tankel, 2021: 5-6).

چین در چارچوب جاده ابریشم سلامت، کشورهای در حال توسعه و کشورهای اروپایی را متقاعد کرد که در شرایط گسترده رقابت آمریکا و چین، پکن می‌تواند در بحران بی‌سابقه بهداشتی به آن‌ها کمک کند، در حالی که آمریکا به شدت دچار همه‌گیری ویروس شده و نگاه به درون را اتخاذ کرده است (Zoubirm, 2020: 9). کشورهای جنوب جهانی مسئولیت چین را در حکمرانی سلامت پذیرفتند و واکسن‌های چینی را تأیید کردند. در ۹ و ۱۲ دسامبر ۲۰۲۰ امارات متحده عربی و بحرین اولین کشورهای بودند که واکسن چینی را تأیید کردند. سایر کشورها از جمله مصر، اندونزی، ترکیه، برزیل تا ۱۸ ژانویه ۲۰۲۱ واکسن چینی را تأیید کردند. این تأیید نشان از

1- Sinopharm
 2- CanSinoBIO
 3- Sinovac Biotech
 4- Anhui Zhifei Longcom Bio,
 5- MBCAMS
 6- Jack Ma
 7- mask diplomacy
 8- Sinovac
 9- Sinopharm
 10- CanSino

پذیرش چین در برای حضور مؤثر در بخش سلامت جهانی دارد. استراتژی چین متقاعد کردن شرکای خود به‌عنوان یک همکار جنوب - جنوب است.

۳-۲- ایجاد سازوکارهای نهادی بهداشتی در سطح جهانی

پکن در آسیای مرکزی، آسه. آن، خاورمیانه و شمال افریقا به دنبال تشکیل «مجمع همکاری چندجانبه» برای رهبری سلامت جهانی است. جاده ابریشم سلامت در اشکالی مانند مجمع همکاری چین - آسه آن^۱، مجمع وزیران بهداشت چین و کشورهای شرق و مرکز اروپا^۲ و مجمع همکاری بهداشتی چین - عربی^۳، چندین پروژه همکاری پزشکی با همسایگان آسیای مرکزی، شبکه‌هایی مانند انجمن دانشگاه‌های پزشکی چین - روسیه و مجمع همکاری مدیریت بیمارستانی چین - آسه آن فعالیت‌های نهادی خود را پیش برد (Cao, 2020: 23).

در ژانویه ۲۰۱۷، چین و «سازمان بهداشت جهانی»^۴ یادداشت تفاهمی در زمینه همکاری در بخش بهداشت در چارچوب ابتکار یک کمربند و یک راه امضا کردند (Guoxiu, 2018). به دنبال نهادهای سازی و همکاری بهداشتی در چارچوب جاده ابریشم سلامت چندین انجمن چندجانبه را با موضوع سلامت سازمان‌دهی و حمایت کرد. هنگامی که چین واکسن‌های خود را تولید کرد، آن‌ها را به‌صورت چندجانبه از طریق برنامه «کواکس»^۵ سازمان بهداشت جهانی و هم به‌صورت دوجانبه به‌ویژه در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا صادر کرد (Zoubir & Tran, 2021: 335).

پکن از طریق اقدام جمعی، به سازمان بهداشت جهانی کمک کرد تا ذخایر استراتژیک تجهیزات پزشکی را برای شرایط اضطراری سلامت آینده ایجاد کند و در تلاش است تا صندوق مستقل این سازمان را برای ترویج همکاری‌های علمی ایجاد کند (Kickbusch & Liu, 2022: 2160). چین از آن زمان تاکنون به دنبال آن است تا هنجارهای سازمان بهداشت جهانی را برای حکمرانی سلامت جهانی را دست گیرد (Gauttam, et al, 2020: 11). یکی از ابزارهای حصول حکمرانی جهانی چین شامل فعالیت‌های سازمان بهداشت جهانی برای ایجاد ترتیبات همکاریانه مستمر میان دولت‌ها است.

همکاری با رژیم‌های موجود جهانی از طریق دیپلماسی سلامت نیز یکی از مسیرهای چین برای همکاری در رژیم‌های منطقه‌ای است. در اجلاس فوق‌العاده چین و آفریقا در مورد همبستگی در برابر کووید ۱۹، شی‌جی‌پینگ تعهد چین را برای کمک به ظرفیت آفریقا برای پیشگیری و کنترل بیماری و تسریع در ساخت دفتر مرکزی تحت عنوان «مراکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها»^۶ در آفریقا اعلام کرد. در نشست سلامت با کشورهای اتحادیه عرب بر چشم‌انداز همکاری در زمینه واکسیناسیون و همچنین تقویت روابط اقتصادی در عصر کرونا در چارچوب یک کمربند و یک راه تأکید کرد. مجمع همکاری چینی-عربی در سال ۲۰۱۵ «اعلامیه بین‌چوان»^۷ را تصویب کرد (Rudolf, 2021: 5). در رابطه با مجمع همکاری چین و آسه آن و چین و آفریقا نیز چنین مواردی تصویب شد. اولویت دادن به عاملان بهداشتی چندجانبه باعث تقویت جنبه مدیریتی مفهوم حکمرانی جهانی سلامت با رهبری چین شده است.

در سال ۲۰۱۸، آژانس همکاری توسعه بین‌المللی چین^۸ به وجود آمد که نظارت و تأمین مالی پروژه‌های مختلف از جمله حوزه بهداشت را برعهده داشت. چین به همراه سازمان بهداشت جهانی، صندوق پاسخگویی همبستگی کووید ۱۹^۹ را برای تشویق افراد، مشاغل و مؤسسات خیریه تأسیس کرد. پکن همچنین نفوذ خود را در امور بین‌المللی بهداشت گسترش داد و همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مانند یونیسف، بانک جهانی، آسه آن، منطقه فرعی مکونگ^{۱۰}، سازمان همکاری شانگهای و ... نیز افزایش یافت. بنابراین چین از طریق جاده ابریشم سلامت به دنبال ایجاد سازوکارهای نهادی و نفوذ در نهادهای منطقه‌ای و جهانی است و «اتلاف،

1- China-ASEAN Health Forum

2- China-Central and Eastern European Countries Health Ministers Forum

3- China-Arab States Health Forum

4- World Health Organization (WHO)

5- COVAX

6- Centers for Disease Control and Prevention

7- Yinchuan Declaration

8- China's International Development Cooperation Agency (CIDCA)

9- COVID-19 Solidarity Response Fund

10 - Mekong Sub-region,

اتحاد و نهادسازی» در حوزه سلامت جهانی از راهبردهای چین است. پذیرش نقش نهادها جهانی و نهادسازی در حکمرانی بهداشت جهانی کارآیی چین را افزایش داده و نگرش مدیریتی‌تر برای برخورد با مشکلات جهانی سلامت برای این بازیگر ایجاد کرده است.

۳-۳- مشارکت راهبردی دوجانبه و چندجانبه

پکن با کشورهای جهان دارای «مشارکت جامع راهبردی»^۱، «مشارکت راهبردی»^۲، «همکاری راهبردی»^۳، و «مشارکت جامع نوآورانه»^۴ است، این مشارکت‌ها حوزه بهداشت را نیز در بر می‌گیرد. به‌عنوان مثال الجزایر با قدردانی از چین، توسعه مشارکت جامع راهبردی و همکاری بیشتر در قالب کمربند و راه را در دستور کار قرارداد. قطر، عربستان سعودی، امارت و سایر کشورهای عربی در ابتکار چین درباره همکاری چینی - عربی در حوزه سلامت شرکت داشته‌اند و برای تبادلات پزشکی و همکاری دوجانبه در حوزه پزشکی به توافق رسیده‌اند. سند چارچوب یک کمربند و یک راه با عنوان «ابتکار یک کمربند و یک راه - پیشرفت، مشارکت و چشم‌اندازها»^۵ که در آوریل ۲۰۱۹ منتشر شد به ۵۶ توافقنامه سلامت دوجانبه بهداشتی اشاره می‌کند که از جمله آن‌ها با سازمان جهانی بهداشت و بنیاد بیل و ملیندا^۶ گیتس منعقد شد (Rudolf, 2020: 3).

از سال ۲۰۱۵ به بعد، به‌صورت منظم مجمع وزیر بهداشت چین با ۱۷ کشور اروپای مرکزی و شرقی (۲۰۱۵ در پراگ، ۲۰۱۶ در سوژو، ۲۰۱۷ در بوداپست، ۲۰۱۹ در صوفیه) برگزار شد. هدف اعلام شده در قالب این نشست‌ها عبارت‌اند از: ترویج طب سنتی چینی در اروپا، برنامه تبادل و همکاری در حوزه بیمارستان، صنعت بهداشت و دانشگاه‌ها، دسترسی به بازارها برای دارو و تجهیزات پزشکی، و همکاری برای جلوگیری از بیماری‌های عفونی مانند «مرس»^۷ و «سارس»^۸. برای پیشبرد این اهداف ساختارهای شامل اتحاد بیمارستانی ۱+۱۷، شبکه همکاری ۱۷+۱ برای سلامت عمومی، شبکه همکاری ۱۷+۱ برای کارکنان بهداشتی، شبکه تحقیقاتی ۱۷+۱ برای خط و مشی سلامت و انجمن همکاری برای تأیید داروها. در راستای پروژه‌های همکاری بهداشتی منطقه‌ای در مجاورت خود، انجمن دانشگاه‌های پزشکی چین و روسیه و همکاری مدیریت بیمارستانی را تأسیس کرد (Chow-Bing, 2020: 13-14).

این رابطه با کشورهای آسیای شرقی نیز شکل گرفت، در ۲۶ اکتبر ۲۰۱۶، شرکت‌کنندگان در اولین مجمع همکاری سلامت چین و آسه آن «اعلامیه نانینگ»^۹ را تصویب کردند. این اعلامیه بر تبادل اطلاعات، پیشگیری و کنترل مشترک بیماری‌های عفونی، آموزش متخصصان بخش سلامت، ترویج طب سنتی چینی و استقرار پزشکان چینی تمرکز دارد. چین پلتفرم‌های همکاری برای مناطق مختلف جهان از جمله آسیای مرکزی، آسیای جنوبی و خاورمیانه تعریف کرد. پلت فرم همکاری بیمارستانی، کمک‌های پزشکی را برای بیماران کشورهای همسایه (مانند عمل رایگان قلب برای کودکان افغان) فراهم کرد.

با همکاری راهبردی دوجانبه چین با کشورهای منطقه منا، آسیای شرقی، آسیای جنوبی، و آمریکای لاتین الگوهای مشارکتی که از قبل برای رابطه با این کشورها تعریف شده، سازمان‌دهی بهتری پیدا کرد. در تحقق جاده ابریشم سلامت همانند سایر حوزه‌ها، پکن به طور استراتژیک انعطاف‌پذیر و در چندین سطح دو و چندجانبه، منطقه‌ای و جهانی به‌صورت هم‌زمان عمل می‌کند.

۳-۴- اتصال جاده ابریشم سلامت به دیگر ابتکارات چینی

۳-۴-۱- اتصال بخش سلامت به اقتصاد

اعتمادی که چین در طی بحران کووید ۱۹ با کشورهای جهان ایجاد کرد، سرمایه‌ای برای مشارکت اقتصادی آن در آینده بود. بحران کرونا برای چین تضمین کرد که در ردیف اول پروژه‌های سرمایه‌گذاری در جهان قرار گیرد. همه‌گیری ویروس سرعت تقاضا برای

1- Comprehensive Strategic Partnerships

2- Strategic Partnerships

3- Strategic Cooperation Relationship

4- Innovative Comprehensive Partnership

5- The Belt and Road Initiative – Progress, Contributions, and Perspectives

6- Bill & Melinda Gates Foundation

7- Middle East respiratory syndrome coronavirus

8- Severe acute respiratory syndrome

9- Nanning Declaration

اقتصادهای دیجیتال را افزایش داده و باعث شد شی‌جی پینگ بر همکاری «همکاری اقتصاد دیجیتال چین و آسه آن» صحنه بگذارد (China and ASEAN: Together for Vision 2030, 2019). اقتصاد دیجیتال نه تنها بازار اقتصادی در حال رشد، بلکه «میدان جنگ اولیه بین سیستم لیبرال اقتصادی با «الگو اقتدارگرایی» چین است که در زمان بحران کرونا از طریق توسعه دیپلماسی سلامت، در حال افزایش جایگاه خود در ابعاد تجاری و اقتصادی با کشورهای جهان است.

بانک توسعه زیرساخت آسیا که نهاد اقتصادی با محوریت چین است مبلغ ۵ میلیارد دلار جهت حمایت از آسیب‌های کرونا به کشورهای جهان از جمله هند و اندونزی اعطا کرد. در منطقه منا برخلاف واکنش‌های منفی غرب به کمک‌های چین، کشورهای منطقه‌ی منا به کمک‌های اقتصادی پکن توجه نشان داد و علی‌رغم هشدارهای آمریکا از آن استقبال کردند.

از بعد اقتصادی، دیپلماسی سلامت چین در عصر همه‌گیری ویروس به‌عنوان وسیله‌ای برای ایجاد دستاوردهای تجاری و فراهم کردن دسترسی به بازار برای شرکت‌های چینی در امتداد یک کمربند و یک راه عملکرد (Yixiang, 2020:3). چین در کنار صادرات تجاری تجهیزات پزشکی، دوربین‌های حرارتی، هواپیمای بدون سرنشین، سیستم تصویربرداری شناسایی، سیستم ویدئوکنفرانس و... را صادر کرد. استفاده چین از مسیر سلامت برای تجارت و فروش چنین فناوری با سایر شرکا نشان می‌دهد که شرکت‌های چینی از طریق سلامت به دنبال افزایش سهم خود از بازار جهانی هستند و بحث سلامت را بانفوذ اقتصادی پیوند زده‌اند. چین با عملیاتی کردن «جاده ابریشم سلامت» در جهان، علاوه بر ایجاد سازوکارهای ائتلافی و نهادی در حکمرانی سلامت جهانی به دنبال پیوند اقتصادی در عصر کرونا است.

۳-۴-۲- اتصال «جاده ابریشم سلامت» به «جاده ابریشم دیجیتال»

بخش فناوری چین مانند A1، G5، کلان داده یا بیگ دیتا^۲ به تقویت تجهیزات بیمارستانی و آموزشی در کشورهای جهان به‌ویژه شرق آسیا خدماتی را ارائه کردند. در طی سال ۲۰۲۰، شرکت‌های فناوری چینی خدمات پزشکی متعددی را با استفاده از شبکه جی ۵ ارائه دادند و به ساخت آن در داخل و خارج از کشور برای ارتباط کارکنان مراقبت‌های بهداشتی و بیماران با متخصصان پزشکی کمک کردند. در ۲۱ فوریه، ۲۰۲۰، در شرایط شدت همه‌گیری ویروس، مقامات چینی گسترش جی ۵ را برای بهبود اقتصاد کشور حیاتی دانستند. در ۴ مارس ۲۰۲۰، دولت چین خواستار تسریع در ایجاد زیرساخت‌های جدید همچون مراکز داده و جی ۵ شد (McKinsey, 2020). شی‌جی پینگ، رئیس‌جمهور چین، در آوریل ۲۰۲۰ اظهار کرد: «باید از فرصت‌های ناشی از صنعت دیجیتالی، تأسیس زیرساخت‌های جدید همچون جی ۵ را سرعت داده و طراحی صنایع راهبردی نوظهور و صنایع آتی همچون اقتصاد دیجیتالی، زندگی و بهداشت و مواد جدید را تقویت نمود»؛ بنابراین، همه‌گیری به طور پیوسته منجر به افزایش تقاضا برای فناوری‌های دیجیتال شد و چین از این فرصت به طور گسترده‌ای استفاده کرد و با ترویج راه‌حل‌های دیجیتال، ارائه سیستم‌های نظارتی و تشویق راه‌حل‌های فناوری سلامت دیجیتال حضور خود را حکمرانی سلامت جهانی توسعه داد. به طور خاص، علاوه بر ارائه راه‌حل‌های نوآورانه برای درمان بیماران، پکن تلاش‌های خود را برای استفاده از داده‌های بزرگ و هوش مصنوعی هم برای کسب‌وکار و هم برای مراقبت‌های بهداشتی تسهیل کرد، ابزارهای نظارتی خود را ارتقا داد و به اجرای پروژه‌های زیرساختی خود ادامه داد که به دلیل محدودیت‌های قبل از همه‌گیری ویروس تا حدودی متوقف بود (Murabekova, 2020: 2).

طبق موارد فوق، جاده ابریشم سلامت، جاده ابریشم دیجیتال و ابتکار یک کمربند و یک راه باهم ادغام شده و به کشورها کمک کرد تا نظارت بهتری بر بیمارهای عفونی مانند ابولا^۳، زیکا^۴ و کووید ۱۹ داشته باشند (Cao, 2020: 33). در پس‌زمینه تشدید تنش‌های آمریکا و چین و همه‌گیری کووید-۱۹، جاده ابریشم سلامت، نحوه ایجاد اکوسیستم‌های تجاری جدید و تعمیق روابط تجاری خود در سراسر جهان را توسعه داد. چین با مطرح کردن جاده ابریشم سلامت و جاده ابریشم دیجیتال و پیوند آن‌ها به هم نقش خود را در فضای حکمرانی سلامت جهانی افزایش داد و زمینه‌ساز ایجاد نظم در حوزه سلامت و دیجیتال جهانی شد.

1- the China-ASEAN Year of Digital Economy Cooperation

2- Big data

3- Ebola virus

4- Zika Virus

۳-۴-۳- اتصال «جاده ابریشم سلامت» به «یک کمربند و یک راه»

در بحبوحه همه‌گیری ویروس با تشدید رقابت قدرت‌های بزرگ، کمربند و راه با چالش‌های مواجه شد، پکن دیپلماسی بهداشت جهانی را برای بازسازی تصویر چین با اتخاذ یک رهبری مسئول در جهان در پیش گرفت (Calabrese, 2022: 1). در اواخر سال ۲۰۱۷، پکن میزبان یک کنفرانس با حضور مقامات بهداشتی ۳۰ کشور و تعدادی از نمایندگان سازمان‌های بهداشت بین‌المللی بود که مسیر تقویت همکاری بهداشتی در چارچوب یک کمربند و راه را مشخص می‌کرد (National Health Commission of the People's Republic of China, 2017).

در آگوست ۲۰۱۷، چین متعهد به ایجاد یک سیستم بهداشتی قوی برای حمایت از دولت‌ها در امتداد یک کمربند و یک راه شد. به‌موجب آن «تبادل و همکاری در حوزه سلامت نقش حیاتی در توسعه روابط چین و کشورهای مسیر کمربند و راه ایفا می‌کند و همکاری دوجانبه و چندجانبه را توسعه می‌دهد». در ایالت سانتا کروس^۱ آرژانتین، گروه گژوبا^۲ و شرکت ریپرسیس پاتاگونیا^۳ آرژانتین روی جنوبی‌ترین سدهای برقیابی جهان در چارچوب یک کمربند و یک راه کار می‌کردند، هنگامی که کووید ۱۹ در این استان شیوع پیدا کرد، این دو غول ساخت‌وساز دست‌به‌دست هم دادند تا با توزیع لوازم پزشکی از چین و استفاده از تخصص علمی و پزشکی چین، شیوع ویروس محلی را مهار کنند (Xinhua, 2020b). در چارچوب ابتکار یک کمربند و یک راه طرح اقدام استانداردسازی ۲۰۱۷-۲۰۱۵ و ۲۰۲۰-۲۰۱۸، استانداردسازی طب سنتی چینی مورد بررسی قرار گرفت. برنامه توسعه یک کمربند و یک راه برای ترویج طب سنتی (۲۰۲۰-۲۰۱۶) نیز روشن کرد که پکن قصد دارد طب سنتی را در سطح بین‌المللی ترویج کند. در ۳۱ اوت ۲۰۲۱، چین دستورالعمل کمک‌های خارجی جدیدی را معرفی کرد که بر کمربند و راه به عنوان هدف اصلی تأکید داشت. جاده ابریشم سلامت بر سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بهداشتی متمرکز شد، پروژه‌های که به کشورهای کمربند و راه کمک می‌کند تا تا نظارت بر بیماری اصلی و ظرفیت واکنش را ایجاد کنند (Hung, 2022: 568). به عنوان مثال همکاری عمیقی بین چین و پاکستان در مراقبت‌های بهداشتی شامل؛ تقویت زیرساخت‌های بهداشتی، افزایش همکاری بین‌المللی و شبکه‌سازی مردمی، ذیل کریدور اقتصادی چین و پاکستان (سپیک)^۴ ایجاد شده است (Yuan, 2023: 131).

۳-۵- تقویت هنجارسازی چین در حکمرانی سلامت جهانی

پکن در گام اول با مدیریت چینی در عصر کرونا ابتکار عمل را در سطح جهانی در دست گرفت. جوزف بورل^۵ مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا درباره غلبه روایت‌های چینی و روسی مبنی بر برتری مدیریت آن‌ها بر مدیریت آمریکایی و اروپایی در عصر همه‌گیری ویروس هشدار داد (Patey, 2020). در عصر کرونا عملکردها دولت‌های غربی برای ارائه یک الگوی واکنش مؤثر در هاله ابهام قرار گرفت. در این میان، پکن با دیپلماسی سلامت در عصر کرونوپولیتیک خود را به‌عنوان بازیگر مسئولیت‌پذیر و به‌هنگار معرفی کرد که برای کسب جایگاه برتر در رهبری نظم جهانی تلاش می‌کند (خوشکار، ۱۳۹۹: ۱۳۴). آمریکا و اتحادیه اروپا، هنجارهای دموکراسی خود را برجسته کردند، درحالی‌که چین الگو مدنظر خود را برای همکاری در حوزه سلامت در پیش گرفت (Lequesne & Wang, 2020: 4). بر مبنای نگرش غرب اقدامات چین نظم‌سازی بیرون از قواعد حاکم لیبرال است و نظم موردنظر چین در حوزه حکمرانی سلامت در جهان و منطقه مبتنی بر ارزش‌ها و قواعد لیبرال نیست (کشوریان آزاد، ۱۴۰۰: ۳). چین با پیشبرد دیپلماسی سلامت، درصدد جایگزینی هنجارهای چینی با هنجارهای لیبرال موجود است.

فعالیت‌های چین در عرصه سلامت جهانی مورد پذیرش سایر بازیگران قرار گرفت. بر اساس نظرسنجی از مردم این کشور، نگرش مثبت به مدیریت بهداشتی چین از ۱۰٪ به ۵۲٪ افزایش یافت، این در حالی بود که اعتماد به مدیریت ایتالیا از ۴۲٪ به ۲۷٪ کاهش یافت.

1- Santa Cruz Province

2- Gezhouba Group

3- UTE Represas Patagonia

4- China-Pakistan Economic Corridor (CPEC)

5- Josep Borel

براساس نظرسنجی شرکت حقوقی بین‌المللی سی‌ام‌اس^۱، ۴۴٪ از پاسخ‌دهندگان منطقه‌ی منا قبل از کووید ۱۹ به سرمایه‌گذاری چین در بخش زیرساخت‌های اجتماعی از جمله بیمارستان و مراقبت‌های بهداشتی علاقه نشان داده‌اند، (Scaria, 2021: 1). چین با ابزارهای مختلف در بخش سلامت، افکار عمومی جهانی و کشورها را به سمت خود متمایل کرد. این موضوع به چین کمک می‌کند تا مشارکت کنترل شده در حکمرانی جهانی سلامت داشته باشد.

۴- نتیجه

خلاً رهبری در حاکمیت بهداشت جهانی باعث گردید که دیپلماسی سلامت به‌عنوان یک راهبرد در هزاره سوم در سیاست خارجی چین مطرح گردد. این راهبرد در سال ۲۰۱۵ در قالب جاده ابریشم سلامت صورت عینی یافت و همه‌گیری ویروس در سال ۲۰۱۹ بر اهمیت آن افزود. چین در طول ۵ سال گذشته شبکه‌های سلامت را در سرتاسر جهان فعال کرد و زیرساخت‌های برای توسعه همکاری در این حوزه ایجاد کرد. پس از همه‌گیری ویروس چین نفوذ خود را در قالب یک کمر بند و یک راه و جاده ابریشم سلامت در مناطق کلیدی جهان گسترش داد. همه‌گیری کووید ۱۹، فرصتی نادر برای پکن فراهم کرد تا با پر کردن خلاً رهبری در حاکمیت بهداشت جهانی، وجه بین‌المللی خود را برجسته کند و وزن ژئوپلیتیک بیشتری در صحنه جهانی به دست آورد؛ بنابراین، جاده ابریشم سلامت در قامت یک ابتکار دیپلماتیک نوظهور منجر به ترویج شبکه همکاری نوظهور در جهان شد و به‌صورت فزاینده‌ای توسط بیماری کووید ۱۹ احیا شد. چین در سطح دوجانبه، منطقه‌ای و جهانی ابتکارات خود را در حوزه سلامت پیاده کرد، مشارکت‌های چندلایه خود را با کشورهای در حال توسعه، یک کمر بند و یک راه، نهادها و سازمان‌های بین‌المللی، اتصال اقتصادی و فناوری با سلامت و... پیش برد و از این طریق زمینه‌های تقویت جایگاه خود را در حکمرانی سلامت جهانی فراهم آورد. تعاملات چین با جامعه بین‌المللی در مورد مسائل بهداشتی، استفاده از سلامت به‌عنوان ابزار سیاست خارجی و تنظیم روابط با سازمان‌های حاکمیت بهداشت جهانی جایگاه چین را در حاکمیت بهداشت جهانی نشان می‌دهد.

به‌طور کلی، جاده ابریشم سلامت چارچوب راه را برای تقویت و اصلاح سیستم کمک پزشکی خارجی چین، افزایش نفوذ پکن در حاکمیت بهداشت منطقه‌ای و جهانی، هدایت سرمایه‌گذاری یک کمر بند یک راه به سرمایه‌گذاری اساسی بهداشت عمومی و بزرگ کردن نقش چین در تأمین محصولات پزشکی و خدمات را در پی داشته و از این طریق زمینه‌های نفوذ چین در عرصه نظم جهانی را مهیا کرده است.

تقویت جایگاه چین در حوزه حکمرانی سلامت، واکنش آمریکا و شرکای نظم لیبرال را در پی داشته است و این بازیگران به گونه‌ی مختلف در صدد تقابل با چین در این حوزه هستند. آمریکا و اتحادیه اروپا در صدد بودند تا فشار رسانه‌ای و تردید در حسن نیت چین دستاوردهای مثبت آن را در حاکمیت جهانی با چالش مواجه کنند. تلاش برای جلوگیری از نفوذ چین در مناطق استراتژیک در عصر کرونا، همکاری سیاسی و اقتصادی با کشورهای ثالث رقیب پکن، ارائه طرح‌های موازی، رقابت ژئوپلیتیکی در تقابل بانفوذ بهداشتی چین از جمله اقدامات اروپا و آمریکا برای جلوگیری از نفوذ چین در حکمرانی سلامت جهانی است. اگر چین از چنین موانعی عبور کند می‌تواند در آینده «شبکه سلامت چندجانبه» در جهان ایجاد کند.

پیشنهادها

✚ تقویت جایگاه چین در حکمرانی سلامت جهانی از آنجا برای سیاست‌گذاران ایران مهم به نظر می‌رسد که رقابت بر روی «حکمرانی در حوزه سلامت» بین قدرت‌های بزرگ چین و آمریکا بالا گرفته و به‌عنوان ابزار قدرت نرم و نفوذ در کشورها مطرح است، چین تاکنون در این رقابت از آمریکا پیشتاز است، لذا باید دیپلماسی سلامت با چین و سازوکارهای این کشور برای آینده حکمرانی در حوزه سلامت را جدی گرفت و برای همکاری با ائتلاف‌های چینی در این حوزه برنامه‌ریزی کرد.

¹ - international law firm CMS

در دوره همه‌گیری ویروس، چین بهتر از آمریکا در جهان عمل کرد و از مقبولیت و پذیرش بهتری نزد دولت‌ها برخوردار شد، این مسئله تهدیدی برای حکمرانی جهانی آمریکا و به طور ویژه حکمرانی آمریکا در منطقه خاورمیانه است. ایران باید این چرخش در حکمرانی و پذیرش الگوی سلامت، الگو اقتصادی، و رژیم سازی چین در جهان را مدنظر قرار دهد. وضعیت حاکی از آن است که حضور چین در بخش بهداشت و سلامت جهانی پررنگ است، به گونه‌ای که می‌توان گفت آینده حکمرانی سلامت در آینده با حضور چین تعیین می‌شود.

ایران باید برنامه‌های رژیم‌سازی چین در قالب جاده ابریشم سلامت و پیوند آن با رژیم سازی در حوزه اقتصادی، فناوری و ابتکارات «یک کمربند و یک راه» را رصد کند و برای همکاری با رژیم‌های چینی در این بخش برنامه داشته باشد. همکاری راهبردی دوجانبه با چین در بخش سلامت و یا ابداع مجمع همکاری چندجانبه می‌تواند در دستور کار ایران قرار گیرد.

منابع

-خوشکار، امیرعباس (۱۳۹۹). «گسترش جهانی ویروس کرونا و مدیریت قدرت نرم؛ بررسی موردی مدیریت چینی قدرت نرم»، دو فصلنامه مدیریت قدرت نرم، سال نهم، شماره دوم.

-کشوریان آزاد، محسن (۱۴۰۰)، «جاده ابریشم سلامت: حکمرانی چین در منطقه منا»، ماهنامه کارآفرین، پیاپی ۱۴۵.

- Adams, V., Thomas E. N.y, & Leslie, H. (2008). Global health diplomacy, *Medical anthropology*, 27(4), 315-323.
- Alcorn, T. (2015). New orientation for China's health assistance to Africa, *The Lancet*, 386(10011) .
- Calabrese, J. (2022). China's Health Silk Road and the BRI Agenda in the Middle East, The Middle East Institute, Available at: https://www.mei.edu/publications/chinas-health-silk-road-and-bri-agenda-middle-east#_ftn6,2022/01/11.
- Cao, J. (2020). Toward a Health Silk Road: China's Proposal for Global Health Cooperation, *China Quarterly of International Strategic Studies*, 6(01), 19-35.
- China and ASEAN (2019). China and ASEAN: Together for Vision 2030," Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, Available at: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zwjg_665342/zwbd_665378/t1641437.shtml, 2019/02/27.
- Chow-Bing, N. (2020). COVID-19, Belt and Road Initiative and the Health Silk Road: Implications for Southeast Asia, *Friedrich Ebert Foundation*, Available at: <https://asia.fes.de/news/health-silk-road-pub>, 2020/10/01.
- Gauttam, P., Bawa, S., & Jaspal, K. (2020). COVID-19 and Chinese global health diplomacy: Geopolitical opportunity for China's hegemony?, *Millennial Asia*, 11(3), 318-340.
- Guoxiu, W. (2018). Building the Silk Road with Health, *CGTN*, Available at: <https://news.cgtn.com/news/7a556a4d35457a6333566d54/index.html>, 2018/06/26.
- Huang, Y. (2022). The health silk road: How China adapts the belt and road initiative to the covid-19 pandemic. *American Journal of Public Health*, 112(4), 567-569.
- Jing, X., Peilong, L., & Guo, Y. (2011). Health Diplomacy in China. *Global health governance*, *Global Health Governance*, 4(2).
- Kickbusch, I., & Austin, L. (2022). Global health diplomacy—reconstructing power and governance, *The Lancet*, 2156-2166.
- Lequesne, C., & Wang, E. (2020). Covid-19: Lessons from China's public diplomacy in the EU, *The Conversation*, Available at: <https://theconversation.com/covid-19-lessons-from-chinas-public-diplomacy-in-the-eu-140890>, 2020/06/24.
- Li, A. (2011). *Chinese medical cooperation in Africa: with special emphasis on the medical teams and anti-malaria campaign*, Nordiska Afrikainstitutet; Peking University, School of International Studies.
- Liang Fook, L. (2020). The Fight Against COVID-19: China's Shifting Narrative and Southeast Asia, *Yusof ishah institute*, Available at: https://www.iseas.edu.sg/wpcontent/uploads/2020/02/ISEAS_Perspective_2020_26.pdf, 2020/04/07.

- McKinsey, M. (2020). How COVID-19 has pushed companies over the technology tipping point—and transformed business forever , *Mckinsey Company*, Available at: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/how-covid-19-has-pushed-companies-over-the-technology-tipping-point-and-transformed-business-forever>, 2020/10/05.
- Muratbekova, A. (2020). China's post-pandemic Digital Silk Road, *Eurasian research institute*, Available at: <https://www.eurasian-research.org/publication/chinas-post-pandemic-digital-silk-road>, 2020/10/01.
- National Health Commission (2017). Beijing Communiqué of The Belt and Road Health Cooperation & Health Silk Road, Available at: http://en.nhc.gov.cn/2017-08/18/c_72257.htm, 2017/08/18.
- Olivia, K., Alissa, D., Tucker, J., & Mason Meier, B. (2018). Chinese Global Health Diplomacy in Africa: Opportunities and Challenges, *Global health governance: the scholarly journal for the new health security paradigm*, 12(2), 4.
- Pandit, P. (2020). COVID-19 and Global Health Diplomacy: A Strategic Opportunity for China?», *Indian Council of World Affairs*, Available at: https://www.icwa.in/showcontent.php?lang=1&level=3&ls_id=4737&lid=3547, 2020/04/24.
- Peilong, L., Yan, G., Qian, X., Tang, SH., Zhihui, L., & Lincoln, C. (2014). China's distinctive engagement in global health, *The Lancet*, 384(9945), 793-804.
- Ranaraja, Y., & Majueran, M. (2020). Is the 'Health Silk Road' a 'debt-trap' of China's BRI for Sri Lanka?, *CGTN*, Available at: <https://news.cgtn.com/news/2020-04-25/Is-the-Health-Silk-Road-a-debt-trap-of-China-s-BRI-for-Sri-Lanka--PXqPCPd7Ta/index.html>, 2020/04/25.
- Rudolf, M. (2021). China's Health Diplomacy during Covid-19: The Belt and Road Initiative (BRI) in Action, *Stiftung Wissenschaft und Politik (German Institute for International and Security Affairs)*, Available at: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021C09/>, 2021/01/26.
- Scaria, S. (2021). Where MENA businesses are planning to invest in China's Belt and Road projects», *Zawya*, Available at: <https://www.zawya.com/en/wealth/where-mena-businesses-are-planning-to-invest-in-chinas-belt-and-road-projects-ik0qe4g6>, 2021/02/11.
- State Council (2020). Fighting COVID-19: China in Action, *The State Council Information Office of the People's Republic of China*, Available at: english.scio.gov.cn/whitepapers/2020-06/07/content_76135269.htm, 2020/06/07.
- Stephen, T., Curtis, L., Fitt, J., & Goldberg, C. (2021). Positive Visions, Powerful Partnerships: The Keys to Competing with China in a Post-Pandemic Indo-Pacific, *Center for a New American Security*, Available at: <https://www.cnas.org/publications/reports/positive-visions-powerful-partnerships>, 2021/03/31.
- Xinhua (2020). Joint China-Argentina Energy Project Boosts Health Silk Road», *Xinhua News*, Available at: <http://www.xinhuanet.com/english/2020-05/21/c139074643.htm>, 2020/05/21.
- Xinhua (2020). Speech by President Xi Jinping at opening of 73rd World Health Assembly, <http://www.xinhuanet.com>, Available at: http://www.xinhuanet.com/english/2020-05/18/c_139067018.htm, 2020/05/18.
- Yixiang, X. (2020). Reviving China's Health Silk Road Initiative? Battle of Narratives and Challenges for Transatlantic Leadership», *American Institute for Contemporary German Studies (AICGS)*, Available at: <https://www.aicgs.org/2020/03/reviving-chinas-health-silk-road-initiative-battle-of-narratives-and-challenges-for-transatlantic-leadership/>, 2020/03/30.
- Yuan, S. (2023). *The Health Silk Road: A Double-Edged Sword? Assessing the Implications of China's Health Diplomacy under Covid-19*.
- Zeng, W., Mengli, D., & Hongsong, L. (2023). China's health silk road construction during the COVID-19 pandemic. *Global Public Health*, 18(1), 2185799.
- Zoubir, Y. H. (2020). China's 'Health Silk Road' Diplomacy in the MENA, Regional Programme Political Dialogue and regional Integration in the Southern Mediterranean», *Konrad Adenauer Foundation*, Available at: <https://www.kas.de/en/web/poldimed/single-title/-/content/chinas-health-silk-road-diplomacy-in-the-mena>, 2020/07/22.
- Zoubir, Y. H., & Emilie, T. (2022). China's health silk road in the Middle East and North Africa amidst COVID-19 and a Contested World Order, *Journal of Contemporary China*, 31(135), 335-350.